

ՀԱՄԱՆԵՐՈՒՄԸ ԿԸ ԶԳՁԳՈՒԻ

Լիբանանի մեջ քննարկուող համաձայնագրերի պատճառով միայն բանտերում խնդրուածութիւնը չէ, այլ կան ընկերային ու քաղաքական շարք մը պատճառներ եւս: Այսպէս յայտարարուեցաւ Դատական գերագոյն խորհուրդին հրապարակած հաղորդագրութեան մէջ, հակադարձելով կալանաւորուած մարդոց դատավարութիւնները ձգձգելու եւ ուշացնելու մասին դատական համակարգին ուղղուած ամբաստանութիւններուն: Խորհուրդը յիշեցուց, որ Լիբանանը հարուածած իրերայաջորդ ճգնաժամներուն յաջորդած վերականգնումի փուլին արդարադատական համակարգը ջանք չէ ինչպէս արագացնելու դատավարութիւնները, միշտ նկատի առնելով ապահովական անկայուն պայմանները, գործադրուելու եւ յանցագործութիւններուն աճը՝ բնակչութեան թիւի աճին եւ սուրիացի տեղահանուածներու հոսքին լոյսին տակ:

Նախապէս, խորհրդարանի նախագահ Նեպիի Պըրրի յայտարարած էր համաձայնագրի քննարկումին նուիրուած խորհրդարանական լիագումար նիստին յետաձգումը՝ համախոհութիւն ապահովելու խորագրին տակ: Համաձայնագրի նախագիծը երկէ քննարկուեցաւ երեսփոխանական մայրուն յանձնախումբերու միացեալ նիստին ընթացքին եւ վաւերացուեցաւ առաջին ընթերցումով: Ըստ նախնական տուեալներուն, նախագիծը կը նախատեսէ մահապատիժ մեղմելով վերածել 29 տարուայ բանտարկութեան, իսկ ցկեանս բանտարկութեան դատավճիռը՝ 17 տարուայ բանտարկութեան: Խորհրդարանի փոխնախագահ Էլիաս Պու Սապ կը շեշտէ, որ համաձայնագրի նախագիծը պահպանած է բանակի նահատակներու հարազատներուն իրաւունքը, չտապալելով քաղաքացիական դատարաններուն մէջ հայցեր ներկայացնելու հնարաւորութիւնը:

ԱՌԵՒՆԳՈՒԾ ԶԱՐԱՔՏԻՆԵՐՈՒ ՏՈՒՆԱՐՁ

Քաղաքացիական անվտանգութեան ծառայութիւնը յայտարարեց, թէ երկարատեւ որոնումներէ ետք կարելի եղած է գտնել չորս լիբանանցի քաղաքացիներ, որոնք մաս կը կազմէին նախնական օր սահմանափակ Ռաշադա Ֆըրիխար շրջանին մէջ իսրայէլեան ուժերուն կողմէ առեւանգուած 7 քաղաքացիներու խմբակին: Ըստ յայտարարութեան, ազատ

արձակուած չորս քաղաքացիներուն առողջութիւնը լաւ է, իսկ աշխատանքը կը շարունակուի՝ ապահովելու մնացեալ երեք անձներուն անյապաղ եւ ապահով տունդարձը եւս, համագործակցութեամբ լիբանանեան բանակին եւ ԵՌՄԻՖ-ՖԻԼ-ի խաղաղապահներուն հետ:

Ապահովական առումով, առողջապահական մարմիններ հաղորդեցին, թէ հարաւային Տէյր Զանուն էլ Նահր շրջանի թիրախաւորումին հետեւանքով մահացած է 10 մարդ՝ ներառեալ երեք երեայ ու երեք կին: Առողջապահութեան

Նախարարութիւնը յայտարարեց, թէ իսրայէլեան ոստիկանութիւններուն հետեւանքով մահերուն թիւը բարձրացած է 3020-ի, իսկ վիրաւորներուն թիւը հասած է 9273-ի սահմանը: 2 Մարտէն ի վեր Լիբանանի դէմ գործուած է 16 հազար գործողութիւն, իսկ աւելի քան 130 հազար քաղաքացիները ստիպողաբար հեռացած են իրենց բնակարաններէն, ապաստանելով աւելի ապահով շրջաններ:

Հըզպալլա, միւս կողմէ, յայտարարեց հարաւային Հատասա շրջանին ուղղութեամբ շարժող իսրայէլեան զինուորական ջոկատ մը թիրախաւորելու, «Միջբաւա» տիպի թանկ մը հրասայլ խոցելու եւ մարդկային ծանր կորուստներ պատճառելու մասին, աւելցնելով որ իսրայէլեան ուժերը նահան-

ջած են սահմանային իրենց դիրքերուն ուղղութեամբ: Իսրայէլեան բանակի ծայնասփիւռի կայանը երկէ հաղորդեց, թէ Լիբանանի ճակատին վրայ յայտարարուած զինադադարն ի վեր հարաւի բռնագրաւեալ շրջաններուն մէջ մահացած է 9 զինուոր, որոնք մեծ մասամբ թիրախաւորուած են Հըզպալլայի անօդաչու սարքերով:

ՊԱՅԹՈՒՄ ԴԱՄԱՍԿՈՍԻ ՀԱՅԱՇԱՏ ՊԱՊ ԸՆԴՐՔԻ ՄԵՋ

Սուրիոյ Առողջապահութեան նախարարութեան շտապ օգնութեան բաժանմունքը յայտարարեց, թէ առնուազն 21 մարդ վիրաւորուած է մայրաքաղաք Դամասկոսի Պապ Շարքի թաղամասին մէջ ականուած ինքնաշարժի մը պայթումին հետեւանքով: Ըստ յայտարարութեան, վիրաւորները փոխադրուած են մօտակալ հիւանդանոցները, իսկ ապահովական ուժերը բացած են հետաքննութիւն՝ պարզելու համար յարձակումին պատասխանատուները: Պաշտպանութեան նախարարութիւնը յայտարարեց, թէ զինուորները Պապ Շարքիի մէջ նախարարութեան պատկանող շէնքերէն մէկուն մէջ գտած են ականուած ծրար մը եւ գայլ վնասագրեծած: Ըստ նախարարութեան, ականուած ինքնաշարժի պայթումէն զոհուած է զինուոր մը: Լշեքը, որ Պապ Շարքին կը համարուի Սուրիոյ մայրաքաղաքին ամենէն հայաշատ թաղամասերէն մէկը:

ՎԵՐԱՀԱՅՈՒՄՈՒԹԻՒՆ ԻՐԱՆԻ ՆԿԱՏԱՄԱՐ

Միացեալ Նահանգներու նախագահ Տոնըլտ Թրամի յայտնեց, որ իրենք փաստացիօրէն վերահսկողութեան տակ առած են Իրանը: «Կը շարունակենք բանակցիլ Թեհրանի հետ, սակայն գուցէ ստիպուինք ուժգին հարուած մը եւս ուղղել անոնց», ըսաւ ամերիկացի նախագահը, պնդելով որ իրանցիները իրենք կ'ուզեն համաձայնութեան յանգիլ Ռաշիդկընի հետ: Իսկ ամերիկեան զինուած ուժերուն կեդրոնական հրամանատարութիւնը յայտարարեց, որ Թեհրան այսօր նուազ հնարաւորութիւն ունի դիմադրելու, բաղդատած ամերիկեան վերջին երկու զինուորական գործողութիւններուն նախորդած փուլին հետ:

ՊԱՐԵՆԱՅԻՆ ԱՐԱՋԱՆԳ

Միջին Արեւելքի մէջ շարունակուող պատերազմին եւ Հորմուզի նեղուցի փակումին հետեւանքով ուժանկի սակագիներու աճին լոյսին տակ, ՄԱԿ-ի պարէնի եւ գիւղատնտեսութեան հարցերու կազմակերպութիւնը նախագրուեցաւ պարէնային համաշխարհային լուրջ ճգնաժամի մը հաւանականութենէ: Ըստ կազմակերպութեան, վառելիքի եւ պարարտանիւթի գնաճը ծանր պիտի ազդէ երկրագործական բերքին վրայ, պատճառելով յաւելեալ սղան: Կազմակերպութիւնը կը կանխատեսէ, որ լուրջ ճգնաժամ յառաջանայ նոյնիսկ կէս կամ մէկ տարուայ ընթացքին,

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԱՐԱՋԱՆԳ

Լիբանանի տնտեսական խորհուրդներու նախագահ Մոհամատ Շուքէյր արձակեց Լիբանանի տնտեսութիւնը փրկելու ահազանք մը: Ցաւ յայտնելով, որ Լիբանանն ու լիբանանցիները կորսնցուցած են տնտեսութիւնը վերականգնելու եւ աճ ապահովելու շարք մը հնարաւորութիւններ, Շուքէյր ահազանքեց, թէ երկիրը կանգնած է ամառնային զբօսաշրջային եղանակն ու անոր ապահովելիք եկամուտը կորսնցնելու վտանգին դիմաց: «Անհրաժեշտ է խուսափիլ յաւելեալ անկումէն եւ փրկել տօնական ու ամառնային արձակուրդային օրերը», պահանջեց Շուքէյր, կոչ ուղղելով աջակցելու նախագահին ու վարչապետին ջանքերուն:

ՄԻԻԹԱՐԵԱՆ ՄԻԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵԻԼԷՔԻ ՄԵԾԱԴՈՐԸ ԿԸ ՏԵՍԱԿՑԻ ՍԴՀԿ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՇՐՋԱՆԻ ՎԱՐԻՉ ՄԱՐՄԻՆԻՆ ՀԵՏ

Միիթարեան Միաբանութեան Միջին Արեւելքի մեծաւոր հոգչ. Յ. Մետրոպ. թ. ծ. վրդ. Սիւլահեան եւ Միիթարեան երկրորդական վարժարանի տնօրէն Լարէլ Ճէնանեան Երեքշաբթի, 19 Մայիս 2026-ին, Նոր Հաճնոյ մէջ այցելեցին Սոցիալ Դեմոկրատ Հնչակեան Կուսակցութեան կեդրոն, ուր տեսակցեցան կուսակցութեան Լիբանանի շրջանի Վարիչ մարմինի պատուիրակութեան հետ, զխաւորութեամբ ատենապետ ընկ. Վահիկ Տազետեանի: Զննարկումը կեդրոնացաւ մասնաւորաբար

սփիւռքահայ գաղութներուն վերաբերող ընդհանուր գիծերուն, հայկական դպրոցի եւ հայապահպանումի ջանքերուն վրայ: Չորուակիցները արծարծեցին լիբանանահայ համայնքին դիմագրաւած մարտահրաւերները եւ ամէնօրեայ դրութեամբ բազմացող մտահոգութիւնները փարատելու միջոցները: Հիւր պատուիրակութիւնը Հնչակեան կուսակցութեան Վարիչ մարմինին յանձնեց Սրբուհի Ռիթայի տարեկան ուխտին օրուան առթիւ՝ Կիրակի, 24 Մայիս 2026-ին, մատուցուելիք սուրբ եւ անմահ Պատարագին հրաւերը:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԿԸ ՄՕՏԵՆԱՅ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՎԻՉԱՆԵՐՈՒ ԱԶԱՏԱԿԱՆԱՑՈՒՄԻՆ

Հայաստանի ներքին գործերու նախարար Արփինէ Սարգսեան յայտնեց, որ Եւրոմիութեան երկիրներու դեսպանատուներուն մէջ բազմացած է Հայաստանի քաղաքացիներուն շէնքէնեան մուտքի արտօնագրերու տրամադրումը: Ան կը շեշտէ, որ 2019-ին Հայաստանի քաղաքացիներուն տրուած է 51 հազար վիզա, իսկ 2024-ին թիւը բարձրացած է 86.300-ի: Մերժուած դիմումներուն համեմատութիւնը 2019-ին եղած է 13,2 առ հարիւր, իսկ 2024-ին՝ 12,4: Ըստ նախարարին,

Հայաստան այսպիսով օր ըստ օրէ աւելի կը մօտենայ Եւրոմիութեան հետ մուտքի արտօնագրերու ազատակալանցումին, մերժելով նշել յստակ ժամկետներ, որովհետեւ վերջնական որոշումը վերապահուած է եւրոպական կողմին: Ան սակայն վստահեցուց, որ մուտքի արտօնագրերու ազատակալանցումի պարագային չկայ Հայաստանի քաղաքացիներու արտագաղթի վտանգ:

ՓՈՒԹԻՆԻ ՀԵՏ ԶԵՐՄ ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆ

Հայաստանի վարչապետ Նիկոլ Փաշինեան յայտնեց, որ Ռուսիոյ նախագահ Վլադիմիր Փութինի հետ ունի ջերմ եւ ընկերական յարաբերութիւն: «Հայաստան պիտի չձեռնարկէ քայլ մը, որ կրնայ վնասել Ռուսիոյ շահերուն», նախընտրական քարոզարշաւին ընթացքին յայտարարեց Փաշինեան: Յիշեցնելով, որ Ռուսիան գերտերութիւն է, վարչապետը շեշտեց Մոսկուայի հետ սարգանքով վարուելու կարեւորութիւնը: Ան յայտնեց, որ 2018-էն ի վեր շուրջ երկու հարիւր անգամ հեռախօսազրոյց ունեցած է Ռուսիոյ նախագահին հետ:

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻՆ ԿԱՄՔԸ ՊԱՐՏԱԴԻՐ Է. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ 2026-Ի ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒՆ ԱՐԴԻՒՆՔԸ ՊԷՏՔ Է ՅԱՐԳՈՒԻ

Մինչ Յայաստան կը մտնեայ 2026 թուականի Յունիս 7-ի խորհրդարանական ընտրութիւններուն, մէկ հիմնարար սկզբունք պէտք է գերակայ ըլլայ բոլոր քաղաքական նախասիրութիւններէ վեր. ժողովուրդին կամքը պարտադիր է: Իւրաքանչիւր ժողովրդավար պետութեան մէջ ժողովուրդն է որ կ'որոշէ, թէ ո՛վ պէտք է ղեկավարէ երկիրը: Երբ քաղաքացիները ազատ, արդար եւ թափանցիկ ընտրութիւններու ընթացքին իրենց քուէն կու տան, արդիւնքը պէտք է ընդունուի եւ յարգուի բոլորին կողմէ:

Այս յօդուածը գրուած է ռեւի թեկնածուի կամ քաղաքական ուժի քարոզչութիւնը ընելու համար: Իւրաքանչիւր քաղաքացի կրնայ ունենալ իր քաղաքական նախընտրութիւնը, եւ քաղաքական մրցակցութիւնը քննարկելու եւ ժողովրդավարութեան մէջ: Սակայն աւելի մեծ հարց մը կայ՝ Յայաստան պէտք է վերջ դնէ քառսին, անվերջ ներքաղաքական բախումներուն եւ օրինական ընտրական արդիւնքները մերժելու մշակոյթին:

Այս ընտրութիւններու արտօն է ետեւեւորներէն է ամեն առիթով, առանց պատճառի, իշխանափոխութիւն պահանջելը կամ ժողովուրդին կողմէ մերժուած եւ ընտրութիւններուն պարտուած խմբաւորումներու կողմէ վարչապետի հրաժարական պահանջելը, ո՛վ ալ ըլլայ այդ վարչապետը: Ժողովրդավարութեան մէջ իշխանութիւնը կը փոխուի ընտրութիւններով, ոչ թէ փողոցային ճշմունքներով կամ շարունակական անկայունութիւն ստեղծելով:

Եթէ ընտրութիւնները թափանցիկ եւ օրինական են, իսկ Յայաստան 2018-էն ի վեր զգալի յաջողութեամբ արձանագրած է ընտրական գործընթացներու բարելաւման մէջ, ապա արդիւնքները կը ստանան լիակատար ժողովրդավարական օրինականութիւն: Ոչ մէկ քաղաքական ուժ իրաւունք

նուի մերժելու արդիւնքը միայն այն պատճառով, որ ինք չէ յաղթած: Եթէ կան խախտումներու կամ ընտրական անօրինութիւններու մասին պնդումներ, անոնք պէտք է քննարկուին բացառապէս օրէնքի սահմաններուն մէջ՝ Կեդրոնական ընտրական յանձնաժողովին միջոցով: Իսկ երբ ընտրական արդիւնքները վաւերացուին, անընդունելի է անոնց վրայ կասկածի ստուեր ձգելը կամ նոր ճգնաժամ ստեղծելու փորձերը:

Իւրաքանչիւր քաղաքակիրթ երկրի մէջ փոքրամասնութիւնը կը յարգէ մեծամասնութեան որոշումը, միաժամանակ պահպանելով իր իրաւունքը՝ քննադատելու, կազմակերպուելու եւ յաջորդ ընտրութիւններուն մասնակցելու: Անա այսպէս կ'աշխատի ժողովրդավարութիւնը: Ընդդիմութիւնը ունի կարեւոր դեր՝ վերահսկելու կառավարութիւնը, մատնանշելու սխալները եւ առաջարկելու այլընտրանքներ, սակայն միշտ օրէնքի եւ սահմանադրութեան ծիրէն ներս:

Պէտք է խստիւ մերժուի ամէն փորձ անկարգութիւն ստեղծելու, լարուածութիւն բորբոքելու կամ ընտրական գործընթացը անվաւեր ներկայացնելու՝ թէ՛ ընտրութիւններէն առաջ եւ թէ՛ անոնցմէ ետք: Առանց փաստերու ընտրական կեղծիքներու մասին նախապէս կատարուած պնդումները կը վնասեն հանրային վստահութեան, կը խորացնեն բաժանումները եւ կը տկարացնեն պետութիւնը:

Հայկական սփիւռքը կը շարունակէ մնալ ազգին կարեւոր մէկ մասը՝ ունենալով խոր բարոյական իրաւունքներ եւ նուիրուածութիւն Յայաստանի հանդէպ: Անոր գաւազները աշխարհի տարբեր երկրներու մէջ կանգնած են հայրենիքին կողքին՝ աջակցելով ազգային, մշակութային եւ պետական կեանքին: Սակայն Յայաստանի Ազգային ժողովը ընտրելու իրաւական իրաւունքը կը պատկանի Յայաստանի Հանրապետութեան քաղաքացիներուն, որոնք սահմանադրական կարգով կը մասնակցին ընտրութիւններուն:

2026-ի ընտրութիւնները կրնան դառնալ Յայաստանի ժողովրդավարական հասունութեան կարեւոր փուլ մը: Ով որ յաղթէ ազատ եւ թափանցիկ ընտրութիւններով, պէտք է ստանայ յաջողակայ հինգ տարիներուն երկիրը կառավարելու իրաւունքը: Եթէ կ'ուզենք, որ մեր պետութիւնը կայունանայ եւ պետական համակարգը ամրապնդուի, ապա պարտաւոր ենք յարգել ընտրութիւններուն արդիւնքները եւ անոնց արտօն է ետք դադարեցնել քաղաքական ուժերու միջեւ շարունակական հակառակորդութիւնն ու բեւեռացումը:

Քաղաքակիրթ աշխարհի մէջ ընտրութիւններու արտօնի պարտուողը կը շնորհաւորէ յաղթող ուժը եւ կը լծուի կառուցողական ընդդիմադիր աշխատանքի՝ պատրաստուելով յաջորդ ընտրութիւններուն: Ասկէ բացի այլ ձեռն չկայ, եթէ իսկապէս կը հաւատանք հայրենաբնակ ժողովուրդի ինքնիշխան կամքին եւ ժողովրդավարական պետութեան գաղափարին:

«ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆ» Աւստրալիոյ Հայ Համայնքի Ընկերակցութեան Ամսաթերթ

Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. ԱՐԱՄ Ա. ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ ՈՒՆԵՑԱՒ Ն.Ս. ԼԵՒՈՆ ԺԳ. ՊԱՊԻՆ ՀԵՏ

Երկուշաբթի, 18 Մայիս 2026-ին, Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Արամ Ա. հայրապետը Վատիկանի մէջ առանձին հանդիպում ունեցաւ Ն.Ս. Լեւոն ԺԳ. պապին հետ:

Հանդիպման ընթացքին Վեհափառ Հայրապետը նախ անդրադարձաւ հետեւեւալ կիւթերուն՝ Չատուկան միացեալ թուականի ճշդում, բոլոր նահատակներու յիշատակութեան օր եւ Վատիկան Գ. Համաժողովի գումարում, կարեւորութեամբ ընդգծելով յիշեալ կիւթերուն հրամայական անհրաժեշտութիւնը համաքրիստոնեական կեանքէն ներս:

Ապա անդրադառնալով Արցախի հարցին, Վեհափառ Հայրապետը շեշտեց Արցախի հայութեան վերադարձի իրաւունքը՝ միջազգային երաշխաւորութեամբ, եկեղեցիներու եւ պատմական կոթողներու պահպանումը՝ միջազգային օրէնքին համաձայն, եւ Պաքոյի մէջ կալանաւորուած Արցախի ղեկավարներու շուտափոյթ ազատ արձակման անհրաժեշտութիւնը:

Հայրապետը նաեւ խօսեցաւ Լիբանանի ներկայ կացութեան մասին՝ ընդգծելով Լիբանանի պետութեան գերիշխանութիւնն ու ներկայութիւնը լիբանանեան բոլոր հողերուն վրայ, Իսրայէլի հեռացումը Լիբանանի հարաւէն եւ գիւնադարի յարգումը: Բնականաբար, ան նաեւ անդրադարձաւ միջեկեղեցական շարժումի կարեւորութեան, այս ծիրէն ներս անհրաժեշտ նկատելով աստուածաբանական հարցերու առընթեր բարոյագիտական խնդիրներու յատուկ կարեւորութիւնն ու առաջնահերթութիւնը:

Վերոյիշեալ կետերուն վերաբերեալ պապը իր հասկացողութիւնն ու գորակցութիւնը յայտնեց, իր կարգին տալով անհրաժեշտ բացատրութիւններ:

Յայտնենք, որ Վեհափառ Հայրապետը եւ Սրբազան Բախանայապետը յիշեալ հանդիպումէն ետք մէջ ընդ մէջ առանձին գրոյց ունեցան յիշեալ եւ այլ հարցերու մասին տեսակետներ ու մտահոգութիւններ փոխանակելով:

ՀԱՄԲԱՐՁՄԱՆ ԵՒ ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐՈՒԱՆ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ԳԵՂԵՑԻԿ ԶԵՌՆԱՐԿ

Սրբ. Յակոբ եկեղեցւոյ Տիկնանց յանձնախումբին կազմակերպութեամբ, Համբարձման եւ Մայրերու Օրուան նուիրուած գեղեցիկ ձեռնարկ մը տեղի ունեցաւ Չորեքշաբթի, 13 Մայիս 2026-ին, եկեղեցւոյ «Տ. Պապիկեան» սրահին մէջ:

Նախքան ընկերային բաժինի սկիզբը, հրապարակները եկեղեցւոյ մէջ հոգեւոր պահ մը ապրեցան, ուր եկեղեցւոյ հովիւ արժանապատիւ Տէր Սիմէոն քահանայն Սուրբգային բացատրութիւն տուաւ Քրիստոսի Համբարձման տօնին եւ աւանդական «վիճակ քաշելու» սովորութեան մասին:

Պէտք է յատկապէս նշել, որ Տիկնանց յանձնախումբը մեծ հոգածութեամբ եւ Նրբաճաշակ ճիգով պատրաստած էր ձեռնարկը: Սրահի սեղանները զարնանային գեղեցիկ ծաղիկներով զարդարուած էին, իսկ սեղաններուն վրայ կը գտնուէին համադամ եւ ախորժաբեր ճաշատեսակներ:

Աւանդութեան համաձայն, կազմակերպուած էր նաեւ Համբարձման վիճակի արարողութիւնը՝ «Եօթը գամբիւղ, Եօթը տեսակ ծաղիկ եւ Եօթը աղբիւր»ներէ բաղկացած գեղեցիկ փուլով:

Ձեռնարկին ընկերային բաժինը անցաւ ջերմ ու հաճելի մթնոլորտի մէջ: Օրդ. Մարալ Վարդապետեան ասմունքեց Մայրերու Օրուան նուիրուած ընտիր ստեղծագործութիւններ՝ Աւետիք Իսահակեանի «Մօր Սիրտը», Յովհաննէս Ծիրազի «Տարդս Տուի» եւ Պարոյր Սեւակի «Մօր Ձեռքերը», որոնք մեծ տպաւորութիւն ձգեցին ներկայներուն վրայ:

ԻՆՉՊԻՍԻ՞ ԸՈԳԵՎԻՃԱԿԻ ՄԷՋ ԿԸ ՅԱՅՏՆՈՒԻ ՈՐԴԵԳՐՈՒԱԾ ՄԸ ԵՐԲ ԻՄԱՆԱՅ ԹԵ ԻՆՔ ԱՅԼԱՋԳԻ Է

Մեր սիւնակներուն մէջ դարձեալ կը հիւրընկալենք երիտասարդ մտածող մը, որ իր նոր յօդուածով կը վերադարձնէ հարցեր, որոնց շուրջ մեր հասարակութիւնը կամ լռած է, կամ ալ զանոնք բարձրաձայնել է խուսափած: Նայն պէտք է ուրախութեամբ արձանագրենք, որ Խորէն Փիլաճեան անուն այս երիտասարդը «Արարատ»-ի ամենաերիտասարդ յօդուածագիրն է, իրողութիւն մը, որ պէտք է յաղթանակով արձանագրուի հայ մամուլին մէջ: Իր գրութեամբ ան կը համարձակի դպչիլ ինքնութեան, արմատներու եւ մշակոյթի զգայուն թելերուն՝ ներկայացնելով դիտանկիւն մը, որ կրնայ ցնցել սովորական ընկալումները: Հեղինակը կը փորձէ ոչ միայն հարցադրումներ ընել, այլ նաեւ մտածելակերպի որոշ ուղղումներ առաջարկել՝ յատկապէս նոր սերունդին համար: Առաջարկուած միտքերը կը բանալ քննարկումի դաշտ մը, ուր տարբեր կարծիքներ կրնան իրար բախիլ, խմբագրութիւնը կամ ընթերցողը կրնան մերժել կամ ընդունիլ, սակայն գոնէ պահ մը կանգ պիտի առնեն եւ խորհին առաջարկուած գաղափարներուն շուրջ: Այս իմաստով, երիտասարդին այս փորձը արժանի է ուշադրութեան եւ լուրջ խորհրդածութեան:

ԽՈՐԵՆ ՓԻԼԱՃԵԱՆ (Հալէպ)

Սկիզբը կը տառապի՝ իսկական ժողովուրդին դառնալու եւ չդառնալու միջեւ: Այսպիսի երեւոյթներու բազմիցս կը հանդիպինք:

Իրականութեան մէջ հարցը դառնալու կամ ուրիշ միջավայր երթալու մէջ չէ, այլ՝ փոփոխութեան մէջ:

Զանգի ինք վարժ էր մթնոլորտի մը, իսկ այժմ իրեն թելադրուած է մէկ այլ միջավայր:

Հարցը կը ստեղծուի փոփոխութեան պատճառաւ, ուր անձը կրնայ մղձաւանջի մէջ մտնել եւ կրնայ չմտնել:

Կայ այլ երեւոյթ մը եւս, որ մարդիկ կան, որոնք կ'իմանան իրենց բուն արմատները եւ իրենց դառնալու պատճառաւ կը տառապին:

Որովհետեւ, ճիշդ էր, որ ան որդեգրուած էր, բայց միեւնոյն ատեն ուրախ էր զինք մեծցուցած եւ դաստիարակած ծնողներուն հետ: Արդ, երբ կ'իմանայ, թէ բուն արմատները այս ընտանիքը չեն, այն ատեն աւելի կը տառապի:

Որով երբ ինք ընդգրկուած էր այս ընտանիքին մէջ՝ ոչինչ զգացած էր:

Շարունակութիւնը տեսնել էջ 4

Մարդիկ, որոնք որդեգրուած են, ծնողին փոխած, առաւել եւս այլ երկրէ եւ այլ ազգէ որդեգրուած, որոնք չեն գիտեր անգամ իրենց կենսաբանական մայրն ու հայրը, որովհետեւ ծնած պահուն իսկ որդեգրուած են, եթէ իրեն չըսուի, թէ «դուն որդեգրուած ես եւ դուն այս կամ այդ երկրէն ես», ինք տեղեակ չոյնիսկ չ'ըլլար:

Անձը, երբ չգիտնայ իր ազգութիւնը եւ խօսի իրեն որդեգրող ընտանիքի լեզուն, ապա այդ կը դառնայ իր մայրենին:

Իսկ ի՞նչ կը պատահի որդեգրուած մարդուն, որ տարիներ շարունակ կարծած է, թէ ինք պատկանած է ազգի մը եւ հիմա յանկարծ ի յայտ եկած է, որ ինք սխալած է:

Ըստ ոմանց՝ այդ անձը հիասթափուած, խարխափումի մէջ մտած, անցնող տարիները պատրասել կը համարէ:

Այո՛, բայց այս մէկը կը զգայ միայն սկիզբնական շրջանին, որով մարդուն սրտին եւ մտքին մէջ փոփոխութիւն մը կը կատարուի, այն ալ անսպասելիօրէն: Ինչիւրը փոփոխութեան մէջ է, որ պատճառ կը դառնայ իր տառապանքին:

Շարունակութիւնը տեսնել էջ 4

ԻՆՉՈ՞Ւ ԿԸ ԼՈՒՔ ՄԱՅՐԵՆԻՆ ՍՓԻՒՌԻ ՄԷՋ. ԱՐԵՒՄՏԱԿԱՅԵՐԸ ԵՒ ՄԻՋՍԵՐՆԴԱՅԻՆ ՓՈԽԱՆՑՄԱՆ ԸՆԴՀԱՏՈՒՄԸ

Երբ հայ ընտանիքի մը մեջ, ուր հայր եւ մայր հայ են, մայրենիի հաղորդակցությունը կը ստանա, եւ լեզուն դուրս կը մնայ տնային խօսակցություններէն, լեզուի բնականոն զարգացման ընթացքը կը դիմադրաւէ նոր մարտահրաւերներ՝ գայն մղելով զգայուն վիճակի: Լեզուական այս տեղաշարժը ցոյց կու տայ, որ մարտահրաւերը հասած է մեր ինքնութեան կարեւորագոյն բջիջին՝ տան: Այսօր ընտանեկան յարկերէ Երբ արեւմտահայերէնը կը սկսի տեղի տալ այլ լեզուներու, ինչ որ կը համարուի լեզուապահպանման կարեւորագոյն փուլը: Յատկանշականը այն է, որ այսօր արեւմտահայերէնին կրած փոփոխությունները բացառիկ չեն. անոնք կը համապատասխանեն վտանգուած լեզուներու ընդհանուր օրինաչափություններուն, որոնք պիտի քննարկենք ստորեւ:

Այս յօդուածը կը քննէ հայկական (ուր հայր եւ մայր հայ են) ընտանիքներու մէջ լեզուի միջերկրային փոխանցման նահանջը եւ այդ երեւոյթին խորքային պատճառները: Այս երեւոյթը կը դիտարկենք ընկերայնագրաբանական տեսանկյունէ՝ հիմնուելով ճշուա Ֆիշմընի «Միջերկրային խաթարման աստիճանաչափին» (Graded Intergenerational Disruption Scale-GIDS) վրայ, որ կը պարզէ արեւմտահայերէնի կենսունակութեան պատկերը:

Յաջողի պիտի անդադառնանք այս իրավիճակի հետեւանքներուն ու հնարաւոր լուծումներուն, սակայն նախ անհրաժեշտ է հասկնալ բուն երեւոյթը:

Պատմական եւ աշխարհաքաղաքական փոփոխություններ

Արեւմտահայերէնի գոյատեւումը Սփիւռքի մէջ պատմականօրէն խարսխուած էր Մերձարեւելի տեղեկանքներէն, օժանդակներէն: Լիբանանի եւ Սուրիոյ հայ համայնքները, գործելով որպէս «ազգ՝ ազգի մէջ», ստեղծեցին կրթական եւ մշակութային խիտ ցանցեր, ուր հայերէնը ուներ բարձր հասարակական արժէք: Սակայն տեղական պատերազմներն ու տագնապները քայքայեցին այս «ամրոցները», պատճառ դառնալով դեպի Արեւմուտք զանգուածային արտագաղթի:

Արեւմուտքի մէջ (Ամերիկա, Եւրոպա, Աւստրալիա) ընկերայնագրաբանական ճնշումները տարբեր են: «Ձուլարանի» գաղափարախօսությունը յաճախ փորձարարականութիւններու լեզուները կը ներկայացնէ որպէս խոչընդոտ՝ ընկերային վերելքի ճամբուն վրայ: Օրինակ՝ Միացեալ Նահանգներու «Միայն անգլերէն» շարժումը ստեղծեց այնպիսի մթնոլորտ մը, երբ ծնողները կը վախճային, որ տան մէջ մայրենիին խօսիլը պիտի յապաղեցնէր զանկաններու ուսումը: Այս առասպելը, թեւ զիտականօրէն հերքուած, տակաւին կ'ազդէ ծնողներու որոշումներուն վրայ:

1950-1960-ականներուն «Ամերիկեան երազին» հասնելու ձգտումը յաճախ կը պահանջէր սեփական ինքնութեան թոթափում: Ասիկա ոչ թէ օրինական պարտադրանք էր, այլ գոյատեւման ռազմավարություն՝ խտրականութենէ խուսափելու համար: Անուններու անգլիականացումը (Յովհաննէսը՝ Ճոն, Վարդուհիմն՝ Ռոզ) նախապաշարուները շրջանցելու միջոց էր: Նոյն տրամաբանութեամբ, յունական Փափատոփոլոս անունը դարձաւ Փափատ, իտալական Մարթիլիոնէն վերածուեցաւ Մարթինի, իսկ լեհական Պելինսկին՝ Պելի: Սկստիւնական երկիրներէն եկածներու պարագային, Շեօպերկը վերափոխուեցաւ Միգրոնի, իսկ իրաւասական Շանեսին՝ Չէյսի:

Լեզուական տեղաշարժի ընկերայնագրաբանական պատճառները

Այս երեւոյթը բացաւ նոր էջ մը, բայց նաեւ ստեղծեց սերնդային անջրպետ: Չաւանքները մեծցան իրենց ժառանգութենէն կտրուած անուններով, իսկ մայրենիի պահպանումը կրեց մեծ անկում, քանի որ ընտանիքներ դարձան տան մէջ մայրենիին խօսելու, վախճայով որ «օտար շեշտը» (foreign accent) կրնայ արգելք հանդիսանալ յառաջդիմութեան: Վերջին վիճակագրությունները ցոյց կու տան, որ թեւ առաջին սերունդի ներգաղթողներուն 20 տոկոսը կրնայ տիրապետել մայրենիին, բայց եւ այնպէս, երրորդ սերունդին անգլերէնի տիրապետումը յաճախ կը հասնի 90 տոկոսի կամ անելի. միտում մը, որուն այժմ կը հետեւի արեւմտահայերէնը:

Լեզուական ուժեղացման ճնշումները սահմաններ չեն ճանչնար: Այս միտումը ոչ միայն չէ մարած Արեւմուտքի մէջ, այլ նաեւ նոր թափով կը տարածուի Միջին Արեւելքի եւ այլ գաղութներու մէջ: Այսօր հայերէնի նահանջը տան մէջ այլեւս միայն Արեւմուտքի «ձուլարանի» հետեւանքը չէ, այլ վերածուած է համաշխարհային հոգեբանական ճնշումի:

Այս տեղաշարժի գլխաւոր դրոշմատուածը լեզուի ընկալումի գործնական արժեքն է: Համաշխարհայինացած տնտեսութեան մէջ հայ ծնողները յաճախ նախապատուութիւն կու տան անգլերէնին կամ տեղական հեղինակաւոր լեզուներուն՝ արաբերէն, ֆրանսերէն, գերմաներէն, սպաներէն, որպէս իրենց զաւակներու յաջողութեան հիմնական միջոց: Ընկերայնագրաբանները ասիկա կը կոչեն «Լեզուի տնտեսագիտութիւն»: Եթէ լեզու մը չ'ապահովէր յստակ տնտեսական արժեք, անգլերէնի տնտեսական արժեքը կը լքուի ի նպաստ անելի «շահաւետ» լեզուի մը: Այս կացութիւնը կը բարդանայ հայկական կեանքի «երկկեզուակարգ» բնոյթով,

ԴՊԿՏ. ԱՐՏԱ ԸՆԴՊԵՏՄԱՆ (Նիկոսիա)

ուր տան լեզուն կը մրցի տիրող մշակոյթի լրատուամիջոցներու, համացանցի եւ հասակակիցներու խումբերու ճնշող հեղինակութեան հետ:

Մրցունակութեան տագնապը

Միջին Արեւելքի գաղութները (Լիբանան, Սուրիա, Եգիպտոս) միշտ եղած են բազմակուլութեան օրինակներ: Այսօր, երբ ծնողները բնականաբար կը ձգտին իրենց զաւակներուն համար ապահովելու միջազգային մրցունակութիւն, կարելի է վերլուծել, որ հայերէնը երբեք խոչընդոտ չէ եղած օտար լեզուներու տիրապետման: Ընդհանրապէս, անկախ ծառայած է իբրեւ ամուր հիմք, որուն վրայ արեւելցած են արաբերէնը, անգլերէնն ու ֆրանսերէնը:

Տասնամեակներ շարունակ Միջին Արեւելքի այս գաղութները հայապահպանման ամենէն ուժեղ բերդերն էին, ուր հայերէնը կենցաղային բնական լեզու էր: Սակայն այսօր հոն եւս ծնողները կը գտնուին «առաւելագոյն մրցունակութեան» տագնապին մէջ: Օտարամոլութիւնը եւ անգլերէնի կամ ֆրանսերէնի գերադասումը՝ որպէս «յաջողութեան միակ գրաւական», հայ ընտանիքները կը մղեն տան մէջ հայերէնը փոխարինելու օտար լեզուով:

Թուային դարաշրջանի մարտահրաւերները եւ սխալ համոզումները

Այսօրուան թուայնացած աշխարհին մէջ, ուր համացանցն ու ժամանակի միջոցները գրեթէ բացառապէս անգլերէն են, ստեղծուած է այն սխալ համոզումը, թէ մայրենի լեզուն «աւելորդ բեռ» է, կամ «սահմանափակող հանգամանք»: Ծնողները կը կարծեն, թէ ժամանակ խնայած կ'ըլլան՝ զաւակներուն հետ միայն տիրապետող լեզուով խօսելով, միջոցառումներով մրցունակութեան մէջ զանոնք կը գրկեն երկկուլութեան ընծառած մտաւոր առաւելութիւններէն:

Լեզուաբանական բազմաթիւ հետազոտություններ կը փաստեն, որ մայրենիին տիրապետող երեխան շատ արելի դիւրութեամբ կը սորվի երկրորդ կամ երրորդ լեզուները, սակայն «լեզուական շփոթի» կամ «ուշ լեզուի էլլելու» առասպելները կը մնան տիրական: Այս «վախերը» այսօր կը սնուցանուին նաեւ ընկերային միջավայրի կողմէ, ուր փոքրամասնութեան լեզուն կը դիտուի որպէս «յետամնաց», իսկ օտար լեզուն՝ «յառաջադէմ»:

Արեւմտահայերէնի կենսունակութեան պահպանումը եւ միջերկրային փոխանցման հեռանկարները (2025-2026)

«Միջերկրային փոխանցման մակարդակը» այն առանցքային ցուցանիշն է, որ կը չափէ հայ ընտանիքներու ներուժը՝ լեզուն որպէս հաղորդակցութեան հիմնական միջոց զաւակներուն անհնդելու գործին մէջ: Ըստ ԵՄԻՆԵՍԵՍԻ-ի եւ սփիւռքեան վերջին հարցախոյզներուն, աշխարհագրական տարբեր գոտիներ կը ներկայացնեն ինքնատիպ մարտահրաւերներ եւ յաջողութեան օրինակներ:

Արեւմտահայերէնի կենսունակութիւնը ըստ շրջաններու (2025-2026)

Շրջան	Փոխանցման մակարդակ	Կարգաբանութեան բնորոշում
Միջին Արեւելք	65-75 տոկոս	Կայուն եւ առանցքային գոտի
Եւրոպա	20-30 տոկոս	Վերաշխուժացման կարօտ
Թուրքիա	~18 տոկոս	Դիմադրողականութեան ճիգ
Հիւսիսային Ամերիկա եւ Աւստրալիա	10-20 տոկոս	Նոր ռազմավարութեան կարիք
Հարավային Ամերիկա	<10 տոկոս	Ժառանգութեան պահպանման փուլ

Միջին Արեւելքի 65-75 տոկոս փոխանցման մակարդակը ցոյց կու տայ, որ լեզուական միջավայրի պահպանումը լիովին իրագործելի է, երբ առկայ է համայնքային սերտ գործակցութիւն: Արեւմտեան երկիրներու (Եւրոպա, Ամերիկաներ) պարագային, տուեալները կը ծառայեն որպէս կառուցողական ազդակ: Ասիկա առիթ մըն է՝ վերանայելու կրթական եւ ընտանեկան լեզուական քաղաքականութիւնը: Փոխանակ տեսնելու լեզուի տկարացումը, մենք կը հրաւիրուինք կատարել «լեզուական տեղահանութեան» գործընթացը: Հարաւային Ամերիկայի փորձառութիւնը մեզի կը սորվեցնէ, որ լեզուական աւելցում պահելու համար անհրաժեշտ է երիտասարդ սերունդը կապել իր արմատներուն՝ նորարարական հարթակներու միջոցով:

Այս պատկերը ոչ թէ վերջապետ մըն է, այլ՝ նոր սկիզբ: Անկախ կը շեշտէ հայկական օճախներու մէջ լեզուական վերակենդանացման հրատապութիւնը: Երբ հայ համայնքները բարձր խտութեամբ կեդրոններէն կը տեղափոխուին դեպի արեւմտեան ցրուած միջավայրեր, լեզուն պարզապէս չի խամրի, այլ կ'ենթարկուի «լեզուական տեղահանութեան», որ կրնայ հանգումի տանիլ լեզուի՝ երկու սերունդի ընթացքին:

Ֆիշմընի աստիճանաչափի՝ ո՞ր էնք մենք

Արեւմտահայերէնի այս ներկայ վիճակը արելի լաւ հասկնալու համար պետք է դիմել ճշուա Ֆիշմընի «Միջերկրային ընդհատումի աստիճանաչափ»-ին (Graded Intergenerational Disruption Scale - GIDS): Այս սանդղակը ընկերայնագրաբանական հիմնական կառոյց մըն է, որ կ'օգտագործուի որոշելու համար լեզուի մը կենսունակութիւնը եւ այն յատուկ ռազմավարությունները, որոնք անհրաժեշտ են «լեզուական տեղաշարժը շրջել»-ու (Reversing Language Shift - RLS) համար: Ֆիշմընի աստիճանաչափը

Շարունակութիւնը տեսնել էջ 4

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

- Ադամեան Աստրիկ (Atamian Astrig), «Մանուշեանի մարդիկ. Ֆրանսայի հայ համայնակարներու պատմությունը (1920-1990)» (Ceux de Manouchian: Une histoire des Communistes arméniens en France (1920-1990)), յառաջաբանը՝ Սոֆի Զեօրի (Sophie Coeur), Ռէնի համալսարանի հրատարակչութիւն (Presses Universitaires de Rennes), Ռէն (Պրոլթանեք, Ֆրանսա), 29 մայիս 2025, 348 էջ (16,5 x 24 սմ.) (լուսանկարներ, օգտագործուած գրականութեան ցանկ, առարկայացանկ) (ֆրանսերէն): Հրատարակուած է Գալուստ Կիւպեանկեան հիմնարկութեան աջակցութեամբ:

- Աճեմեան Գորիս (Adjemian Boris), «Գրադարանը եւ վերապրողները» (La Bibliothèque et les survivants), «Անամոզ» (Anamosa) հրատարակչութիւն, Փարիզ, 13 Մարտ 2025, 624 էջ (Փարիզի մէջ Յ. Բ. Ը. Միութեան «Նուպար» գրադարանը եւ անոր առաջին տնօրէն Արամ Անտոնեանի՝ Հայոց ցեղասպանութեան առնչուած գործունեութիւնը) (յաւելուածներ՝ քարտէսներ, արխիւներու եւ ձեռագիր փաստաթուղթերու, կենսագրություններու ցանկեր, առարկայացանկ, հեղինակին կենսագրությունը) (ֆրանսերէն):

- Անտոնեան Արամ (Andonian Aram), «Մեծ ոճիրը - Հայոց ցեղասպանութեան վերաբերեալ Թալաթ փաշայի հրամանները ու Նայիմ Պէյի վկայութիւնը» (The Great Crime: Talaat Pasha's Orders on the Armenian Genocide and Nayim Bey's Testimony), խմբագիր եւ յառաջաբանի հեղինակ՝ Թաներ Աքչամ (Taner Akcam), հայերէն թարգմանիչ՝ Սիմոն Պեօճեքեան, «Փալկրեյվ ՄաքՄիլլան» (Palgrave MacMillan) հրատարակչութիւն, Լոնտոն, 3 ապրիլ 2026, 202 էջ (14,8 x 21 սմ.) (1921-ին առաջին անգամ հայերէնով հրատարակուած գիրքին թարգմանութիւնը) (անգլերէն): Հրատարակչութիւնը համատեղ նախագիծն է Արարատ-Եսքիճեան թանգարանի եւ Լոս Անճելոսի համալսարանական գոլճի Հայկական խոստում հիմնարկի Հայոց ցեղասպանութեան ուսումնասիրութեան ծրագրի (UCLA Promise Armenian Institute's Armenian Genocide Program):

- Արմաճանի Ճոն (Armajani Jon), «Հայկական սփիւռքը եւ քաղաքական արդի համակարգերը» (The Armenian Diaspora and Modern Political Systems), յառաջաբանի հեղինակ՝ Անդրանիկ Տազեան, Հայկազեան համալսարանի հրատարակչութիւն, Պէյրութ, 2026, 307 էջ (Մերձարեւելքի արաբական 9 երկիրներու, Կիպրոսի, Յունաստանի ու Եթովպիոյ հայկական գաղութներուն յարաբերությունները տեղի վարչակարգներուն հետ, Էջատակի յղումներ աղբիւրներուն, նշուած պետություններու քարտէսներու ցանկը) (անգլերէն): Հեղինակը գիրքը ձեռք է իր ծնողներուն՝ Ռուպերթ Պահման եւ Մահվազ Արմաճանիներուն:

- Գալուստեան Ընորիք պատրիարք, «Կորնթացիներին ուղղուած առաջին թղթի մեկնութիւն», արեւելահայերէնի Կորնթացիները՝ Մարգարիտա Խաչատրեանի, խմբագիր՝ Նարեկ սարկաւազ Գասպարեան, Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածինի հրատարակչութիւն, Վաղարշապատ, 2025, 624 էջ (14,9 x 20,7 սմ.) (արեւելահայերէնի եւ արեւելանական գրեթէ անգլերէն վերածուած) (Ընորիք վրդ. Գալուստեանի՝ 2014-ին Սթանփոլի մէջ լոյս տեսած «Մեկնութիւն Թղթին առ Կորնթացիս» ուսումնասիրութեան արեւելահայերէն վերատպութիւնը): Հրատարակուած է Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածինի հրատարակչական խորհուրդին երաշխաւորութեամբ:

- Չուլամեան-Օհանեան Կուլթաօ Անիսէլ (Zulamian Ohanian Gustavo Angel), «Ուրուկուէյի Հայ ազգային կերտիկ Ներսէսեան կորթարան (1935-1967)» (El Colegio Nersesian del Centro Nacional Armenio de Uruguay (1935-1967)), Մոնթեվիդո, 3 Մարտ 2026, 350 էջ (19 x 27 սմ.) (դպրոցին պատմությունը) (սպաներէն):

- Համաստեղ, «Աղօթարան», արեւելահայերէնի փոխդրութիւնը՝ Նարեկ սարկաւազ Գասպարեանի, «Տիգրան Մեծ» հրատարակչութիւն, Երեւան, 2025, 56 էջ (14,5 x 20 սմ.) (արեւելահայերէնի եւ արեւելանական գրեթէ անգլերէն վերածուած) (տպուած է Համաստեղի լուսանկարը): Գրքովը նուիրուած է Համաստեղի (1895-1966) ծննդեան 130-ամեակին:

- Հեզման Միքայէլ (Mesemann Michael), «Հայոց ցեղասպանությունը», գերմաներէն թարգմանեց Վահէ Չարգարեան, քննարկի հետ համեմատեց եւ ստուգեց՝ Աշոտ Հայրուհի, Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածինի հրատարակչութիւն, Վաղարշապատ, Ապրիլ 2026 (Վաղարշայի գաղտնի արխիւն 3000-է արելի անտիպ փաստաթուղթերու, վկայութիւններու, նամակներու եւ հաշուետուութիւններու հիման վրայ 2015-ին գերմաներէն լոյս տեսած հատորին թարգմանութիւնը):

- Ծալլաթեան Կարեն, Ղազարեան Տիւնա (Jallatyan Karen, Ghazaryan Diana, խմբագիրներ), համագործակցութեամբ Պալինթ Զովաչի (Bnlint Kovncs), «Յաւերթութեան արձանագրում - Սաղիմահայութեան սերտ կապը լուսանկարչութեան հետ» (Capturing Eternity: Jerusalem Armenian Enlightenment with Photography), «Հարմաթան» (Harmattan) հրատարակչութիւն, Պուտամիշթի եւ Լայվիցիկի համալսարաններու հրատարակչութիւն, 9 Ապրիլ 2026, 200 էջ (հայ եւ օտար հեղինակներու ուսումնասիրություններու ժողովածու, բազմաթիւ լուսանկարներ, Սեպտեմբեր-Հոկտեմբեր 2024-ին Պուտամիշթի մէջ կայացած համանուն ցուցահանդէսի նիւթերուն ցանկը) (անգլերէն):

- Մակարեան Ասատուր Յ., «Յուշագիրք Թրակիոյ եւ Սակեդոնիոյ հայ գաղութներուն», «Սթամուլիս» հրատարակչութիւն, Աթէնք, 2025 (1929-ին Սելանիկի մէջ հայերէնով լոյս տեսած աշխատութեան թարգմանութիւնը) (յունարէն):

- Մարութեան Յարութիւն, «Ոգեկոչելով Հայկական ցեղասպանությունը» (Commemorating the Armenian Genocide), «Հայերը արդի եւ վաղ արդի աշխարհին մէջ» մատենաշար, մատենաշարի խմբագիր՝ Պետրոս Տէր Մարտեան, Լ. Բ. Թաւրիս/Բլոոմսբուրի հրատարակչութիւն, Լոնտոն, 2026, xviii + 278 էջ (15,1 x 22,7 սմ.) (2025-ին Երեւանի մէջ լոյս տեսած հատորին թարգմանութիւնը, 29 լուսանկար) (անգլերէն):

Պատրաստեց ԳԵՈՐԳ ՆԱԹԱԼԻ (ԵԱՃՃՏԵԱՆ)

ԻՆՉՊԻՍԻ՞ ՇՈՑԵՎԻՃԱԿԻ ՄԵՋ ԿԸ ՅԱՅՏՆՈՒԻ ՈՐԴԵԳՐՈՒԱԾ ՄԸ...

Շարունակում էջ 2-ին

Այստեղ մղծաւանջը փոփոխութեան եւ դառնալու մէջ է: Իր տառապանքը որդեգրողներուն պատճառաւ չէ, այլ հակառակը՝ ինք այդ ընտանիքով բաւարարուած էր: Իր մտավախութիւնն ու տուայտանքը կը կայանայ, թէ ովքեր են իր բուն ծնողները: Երբ հանդիպի՝ ինչպէ՞ս հաղորդակցութեան մէջ պիտի մտնէ անոնց հետ: Որդեգրուողին ամենամեծ ցաւը առաջին հանդիպումն է բուն ծնողներուն հետ, բան մը՝ որմէ շատ կը խուսափին: Մարդիկ կան, որ ընդհանրապէս չեն ալ ցանկար տեսնել իրենց իսկական ծնողները, ըսելով՝ այս է իմ ծնողքս եւ վերջ, քանզի իր արմատներուն դառնալը իրեն համար անելի դժուար է:

Որդեգրուողներ կան, որ միայն պահ մը կը ցնցուին, յետոյ իրենս համար կենսաբանական հայրը որբէ կ'ընտրուին չ'ունենար, այդքան պարզ: Եթէ իրեն առաջարկուի՝ կ'ուզե՞ս իսկական հորդ քով երթալ, կը մերժէ:

Սկիզբը կը փորձեն գտնել իրենց բուն ծնողները, բայց եւ այնպէս կը վերադառնան իրենց որդեգրողին: Այս է միտք բանին՝ միջավայրը:

Մշակոյթը, որ դուն առած ես, որդեգրած ես գայն՝ անոր պիտի դառնաս: Շատ քիչ մարդոց կը հանդիպիս, որ ինք իսկապէս իր կամքով ընտրած է կամ որդեգրած է որբէ այլ մշակոյթ:

Դուն կը ծնիս մշակոյթի մը մէջ եւ քեզ այնպէս կը դաստիարակեն, որ դուն կ'աւանդուի փարած կ'ըլլաս այդ մշակոյթին:

Իսկ ինչո՞ւ կը փարիս, որովհետեւ մանկութենէդ ծնողներդ ինչ սերմանած են մտքիդ եւ հոգիիդ մէջ, այդ մէկը քեզի համար կը դառնայ օրէնք, մտքիդ մէջ փորագրուած օրէնք:

Բայց եթէ մեծնաս առանց պարտադրուած մշակոյթի մը, ապա մեծնալէդ ետք ազատ կամքով ընտրես քու նախափորձ մշակոյթը, ապա ան կ'ըլլայ քեզի համար հոգեհարազատ:

Կամ ապրած ըլլա մշակոյթի մը մէջ, բայց ունենա ինքնագիտակցութիւնը, որ դուն չես ընտրած այս միջավայրը, այլ պարտադրուած է քեզի եւ հիմա դուն կարող ես ընտրել որբէ այլ մշակոյթ մը եւ ընդելուզուիս անոր մէջ, ապա դուն կրնաս ընտրածդ մշակոյթին հետ ընտելանալ եւ նոյնիսկ մնալ ուր որ էիր, որովհետեւ քեզի տրուած է ազատութիւնը:

Մարդիկ, որ իրենց դաւանանքը կը փոխեն, ինչպէ՞ս կը փոխեն՝ համոզուած եւ ուրախ:

Շատ մը ծագումով հայեր կան, որոնք նոյնիսկ չեն գիտեր թէ հայ են, շատ բնականոն կերպով կ'ապրին: Նոյնիսկ եթէ գիտնան իրենց ծագումը, այդ մէկը ոչինչ կը փոխէ իրենց մէջ:

Չարք մը՝ աշխարհի երեսին ինչքան ժողովուրդներ կան, որոնք ո՛չ երկիր ունին, ո՛չ լեզու, բայց ծիններով կը պատկանին պատմական ցեղախումբի մը, որ այսօր ձուլուած է: Ուրեմն այդ խմբակները ինքնութիւն չունին, իրենց ծիները սրբուած են, ո՛չ չեն սրբուած, ազգի մը ծինը չի փոխուիր: Այս պարագային այսպիսիք ի՞նչ միջոցներ կ'որոգեգրեն, ո՛ր կ'երթան:

Ուր որ ծնած են՝ կը մնան, կամ ո՛ր երկիրը կը նախընտրեն ապրիլ, կամ այն մշակոյթը որ կը սիրեն՝ այդ խումբերուն կ'անդամակցին:

Այսքան հին հայեր կան, որոնք արաբախոս են, ինչո՞ւ ծիները չեն մղեր գիրենց հայերէն սորվելու:

Այսօր սփիւռքահայութեան մեծամասնութիւնը ապրած երկրին լեզուով անելի հեզասահ կ'արտայայտուի, քան հայերէնով: Ինչո՞ւ, որովհետեւ տուեալ երկրի ժողովուրդին հետ անելի շփման մէջ է, քան՝ իր ընտանեկան պարագաներուն:

Եթէ ծիները կը կանչեն՝ ուրեմն Սփիւռքի մէջ ձուլուած հայերը պետք է մղէ դէպի արմատներ տողարձ կատարելու: Արդ, ծիները առնչութիւն չունին լեզուին հետ, տեղ մը չկայ քու ծրագրաւորմանդ մէջ, որ դուն այդ լեզուն պետք է սորվիս: Մանկութենէդ ինչ կը լսես՝ վերջ:

Լեզուն ուղեղիդ հետ կապ ունի, եւ ինչքան դուն ուղեղիդ նեարդային հիւստածններ կը շինես, որքան նեարդային հիւստածնները շատ ըլլան՝ այդքան անելի արագ կ'ըլլայ, եւ որքան մանկութենէդ ըլլայ՝ այդքան անելի արագ եւ անելի լաւ կ'ըլլայ:

Երկիրներ կան, որոնք քանի մը լեզու կը գործածեն, անոնք ի՞նչ կ'ընեն:

Մենք հայերս, այլազան բարբառներ բացի, ունինք երկու պաշտօնական լեզուաճիւղեր՝ արեւելահայերէն եւ արեւմտահայերէն, որոնք տարբեր են եւ իրարու չեն հասկնար, ի բաց առեալ զարգացած խաւը:

Երկու տարբեր լեզուներ, եւ եթէ այսպէս շարունակուի, հետզհետէ անելի մեծ պիտի ըլլայ լեզուներու տարբերութիւնները: Վերջապահութեան, քանի մը հարիւր տարի ետք կը տեսնենք, որ ամեն մէկը լեզու մը դարձած է:

Ուրեմն ի՞նչ պատահեցաւ՝ լեզուն փոխուեցաւ, եւ ծինը կայուն եւ հաստատ հիմքերու վրայ կ'ըլլայ եւ ո՛չ փոփոխական:

Ուստի, մենք պարտինք ո՛չ թէ ծիներու միջոցաւ ազգասիրութիւն պատուաստել մարդոց, այլ՝ սիրցնել մեր մշակոյթը, մեր լեզուն, մեր արեւմտութիւններն ու սովորութիւնները, այն ատեն մարդը ինքնակամ կ'որոշէ հայ ըլլալ, որովհետեւ դուն յաջողեցար սիրցնել քու ազգը, եւ ազգիդ գաւակներն ու այլազգի մը, որ ընդհանրապէս հայկական ո՛չ մէկ չիղ ունի, բայց հայացաւ:

Ինչո՞ւ չէ, ինչո՞ւ չենք գաւեցնք մեր ազգին մէջ այլազգիներ եւ որպէս հայ որդեգրենք զիրենք՝ շահելով հայ մը ազգին շարքերուն մէջ:

ARARAD DAILY NEWSPAPER
Tel.-Fax: 01-565599 | P.O.Box: 175275 Mar Mikhael
Beirut | Lebanon | www.araraddaily.com
email: araradorater@gmail.com
ارارات جريدة يومية عربية
تصدر في بيروت كل يوم الساعة 6:00 صباحاً

ԻՆՉՈՒՒ ԿԸ ԼՈՒՔ ՄԱՅՐԵՆԻՆ ՍՓԻՒՌՔԻ ՄԷՋ.

Շարունակում էջ 3-ին

ունի ութ փուլ, ուր ութերորդը կը նշանակէ լեզուի մահը, իսկ առաջինը՝ անոր լիակատար ապահովութիւնը:

Առաջին փուլ.- Լեզուն կը գործածուի պետական բարձր մակարդակներու եւ բարձրագոյն կրթութեան մէջ: Այս մակարդակին վրայ լեզուն կը վայելէ քաղաքական լիակատար պաշտպանութիւն եւ կը հանդիսանայ գիտական ու վարչական հիմնական հաղորդակցութեան միջոց:

Երկրորդ փուլ.- Լեզուն կը գործածուի տեղական լրատուամիջոցներու եւ պետական ծառայութիւններու մէջ: Այստեղ լեզուն դուրս կու գայ նեղ շրջանակներէն եւ կը դառնայ հանրային կենսի ու տեղեկատուութեան անբաժանելի մասը:

Յրորող փուլ.- Լեզուն ունի տնտեսական արժեք եւ կը գործածուի աշխատավայրերու մէջ: Լեզուի տիրապետումը կը դառնայ նախապայման՝ մասնագիտական յաջողութեան եւ առեւտրական յարաբերութիւններու համար:

Չորրորդ փուլ.- Լեզուն կը գործածուի պաշտօնական կրթութեան եւ դպրոցներու մէջ: Կրթական համակարգը կ'ապահովէ լեզուի քերականական ու գրական գիտելիքներու հետեւողական փոխանցումը աշակերտութեան:

Հինգերորդ փուլ.- Լեզուն կը գործածուի գրաւոր ձեւով՝ տան եւ համայնքին մէջ: Համայնքային մամուլը եւ գրաւոր մշակոյթը կը ստեղծեն այնպիսի միջավայր մը, ուր լեզուն կը պահպանէ իր մտաւորական կայունութիւնը:

Վեցերորդ փուլ.- Վճռորոշ շեմը. լեզուն բնական ձեւով կը խօսուի տան մէջ եւ կը փոխանցուի գաւակներուն: Ասիկա ամենակարեւոր փուլն է, ուր լեզուն կը վերածուի կենդանի ժառանգութեան՝ առանց արհեստական ջանքերու կամ պարտադրանքի:

Եօթերորդ փուլ.- Լեզուն կը խօսուի միայն տարեցներուն կողմէ, բայց այլեւ չի փոխանցուիր նոր սերունդին: Այս փուլին լեզուն կը սկսի կորսնցնել իր գործնական դերը եւ կը վերածուի սոսկ յիշողութեան ու յարգանքի տուրքի:

Ութերորդ փուլ.- Լեզուն կը խօսուի միայն քանի մը մեկուսացած տարեցներու կողմէ. լեզուի մահը: Առանց անմիջական միջամտութեան եւ վերաշխուժացման ծրագրերու՝ լեզուն կը դադրի գոյութիւն ունենալէ որպէս հաղորդակցման միջոց: Բացատրենք:

Արեւմտահայերէնի կենսունակութեան ուղին. հայ ընտանիքը՝ որպէս յաղթանակի գրաւական

Ճշուա Ֆիշմընի լեզուական աստիճանաչափին վրայ վեցերորդ փուլը կը հանդիսանայ այն վճռորոշ շեմը, ուր լեզուի մը ապագան կամ կը փայլի, կամ կը նահանջէ: Ասիկա այն կետն է, ուր մայրենին տան մէջ բնականօրէն կը փոխանցուի յաջորդ սերունդին. եթէ այս շղթան ամուր մնայ, լեզուն կը շնչէ, նոյնիսկ, նոյնիսկ դպրոցն ու համայնքը անզօր կը դառնան գայն փրկելու: Պատմականօրէն Միջին Արեւելքի հոծ համայնքներուն մէջ արեւմտահայերէնը կը վայելէր չորրորդ եւ հինգերորդ փուլերու կայունութիւնը: Ընտրիւ հայաշատ թաղամասերու «թաղային ազդեցութեան» (ինչպէս՝ Պուրճ Յամուտը կամ Հալէպի Նոր Գիւղը), լեզուն սահմանափակուած չէր միայն տան մէջ, այլ առեւտուրի, դպրոցի ու համայնքային կենսի հիմնական գործիքն էր, ունենալով բարձր գործնական արժեք եւ պաշտպանութեան ինքնութիւնը:

Այսօր, սակայն, մեր լեզուական յաղթանակի դաշտը տեղափոխուած է բուն իսկ ընտանեկան յարկին տակ: Թէեւ օտար լեզուներու «ձգողականութիւնը» զօրաւոր է, սակայն վեցերորդ փուլը վերակենդանացնելու հնարաւորութիւնը միշտ առկայ է, եթէ գիտակցիցնք, որ հայերէնը պարզապէս «դաստիարակ» չէ, այլ՝ ինքնութեան բանալի: Ընտանիքը վերածելով լեզուի բնական դարբնոցի՝ մենք կը կանխենք մայրենիի նահանջը դէպի լոկ տարեցներու յիշողութիւն եւ կ'ապահովենք նոր սերունդի մը յառաջխաղացքը, որ ո՛չ միայն կը զգայ իր հայութիւնը, այլեւ տիրապետելով լեզուին՝ կրնայ գայն հպարտութեամբ փոխանցել յաջորդներուն:

Արեւմտահայերէնի համաշխարհային հորիզոնը՝ յոյսի եւ վերելքի տեսլական

Այսօր արեւմտահայերէնը կը գտնուի ճակատագրական փուլի մը մէջ. Միջին Արեւելքի մէջ՝ ամուր, թուրքոյ մէջ՝ վերածնող, իսկ Արեւմուտքի մէջ՝ ձուլման դէմ պայքարող: Սակայն այս իրավիճակը ոչ թէ դատարկ է, այլ՝ նոր զարթօնի հրաւեր:

Մայրենիի պահպանելը նահանջ չէ արդիականութենէն, այլ՝ մրցակցային առաւելութիւն: Տան մէջ հայերէն խօսելով՝ մենք մեր գաւակներուն կը ջամբենք ինքնավստահութիւն եւ բազմակողմանի աշխարհայայտացք: Այսօրուան աշխարհը կը գնահատէ բազմազանութիւնը: Թուային դարու ընձեռած կարելիութիւններով արեւմտահայերէնը կը դադրի լոկ «պահպանուող» մասունք ըլլալէ եւ կը վերածուի ստեղծագործ ու կենսունակ ուժի: Լեզուի ապագան գրուած չէ մութ գոյներով. անիկա կը գտնուի իւրաքանչիւր ծնողի շրթներուն եւ իւրաքանչիւր երիտասարդի կամքին մէջ: Արեւմտահայերէնի յարատեւութիւնը մեր հաւաքական յաղթանակն է:

ՄԵԾԱՐԱՆՔԻ ՀԱՆՐԱՍՈՒԹԻՒՆ
ՇԵՐԿՈՒՄ ՎԵՏՏԵՎԵՐԻՄ ԿՐԹԱՎԵՆ ՄԵՎԵՐԵՐԻՄ
Մարմնակրթութեան եւ երիտասարդութեան նախարար
Գեղ. Նորա Պայրազտարեան
Տեղի կ'ունենայ Կիպրոսի, 24 Մայիս 2026, կիրակի ժամը 6:00-ին,
Նոր Մարտի Հայ Անտարակալական Եկեղեցոյ մէջ,
Պոքե Համալսարան:

ՀԱՄԲԱՐՁՄԱՆ ԵՒ ՄԱՅՐԵՐՈՒ ՕՐՈՒԱՆ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ...

Շարունակում էջ 2-ին

Տիկնանց յանձնախումբին կողմէ իւրաքանչիւրին նուիրեցան գեղեցիկ ծաղիկներ՝ ի նշան սիրոյ եւ գնահատանքի:

Ձեռնարկի ընթացքին տեղի ունեցաւ նաեւ վիճակահանութիւն, ուր ներկաներէն շատեր բախտաւորութեան՝ շահելով բազմաթիւ արժեքաւոր նուէրներ: Եղան նաեւ նուիրատուութիւններ:

Օրը անարտեցաւ ուրախ եւ բարձր տրամադրութեամբ, իսկ ներկաները մեկնեցան գոհունակութեան եւ ջերմ տպաւորութիւններու զգացումով:

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

ՎԱՐԴ-ԱՊՐԵՏԱԿԱՆ Գ-ԱԵ-ԱԶԱՆԻ ՏՈՒՉՈՒԹԻՒՆ ԱՆԹԻԼԻԱՍԻ ՄԱՅՐԱՎԱՆ-ՔԻՆ ՄԷՋ
Կիրակի, 24 Մայիս 2026-ին, Անթիլիասի Մայրավանքի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Մայր Տաճարին մէջ, յընթացք Ս. Ե. Անմահ պատարագին,
Նախագահութեամբ՝ Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. ԱՐԱՄ Ա. ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ
Տեղի պիտի ունենայ վարդապետական գաւազանի տուչութիւն հետեւեալ միաբան հայրերուն՝
Հոգ. Ս. Արմեն Աբր. Գալաճեանի
Հոգ. Ս. Առաքել Աբր. Գատեճեանի
Հոգ. Ս. Ազատ Աբր. Ֆիլիքեանի
Գաւազանի տուչութիւնը պիտի կատարէ ու քարոզէ՝ ԳԵՐԸ. Տ. ՍԱԿԱՐ ԱՐԸ. ԱՇԳԱՐԵԱՆ (Առաջնորդ Բերիոյ Յայոց Թեմին)
Կը հրաւիրենք մեր ժողովուրդի գաւակները յիշեալ հոգեպարար արարողութեանց աղօթակից ըլլալու հայր տրբերուն, որպէսզի անոնք իրենց կոչումին մէջ ըլլան հաստատ, հաւանքի մէջ՝ անսասան եւ առաքելութեան մէջ՝ ծաղկուն:
ԴԻՆԱ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱՐԱՆԻ

Կազմակերպութեամբ՝ Ս.Դ.Կ. ԱՂԱՍԻ ՄԱՍՆԱԾԻՂԻ ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ
ՀԵՉԱԿԵԱՆ ՀԵՐՈՍ ԱՂԱՍԻ ԹՈՒՐ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆԻ ՅՈՒՇԱՐՁԱՆԻ ՉԵՏԵՂՄԱՆ ԱՐԱՐՈՂՈՒԹԻՒՆ
Օրուայ պատգամը Կը փոխանցէ՝ Ընկ. Միհրան Մեֆերեան
Տեղի կ'ունենայ Ուրբաթ, 22 Մայիս 2026-ի երեկոյեան, ժամը 7:30-ին, Գ.Ս.Ս. Պէլրոյթի Սկումբին մէջ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍ
Որբ. ընկ. ՉԱՐԵՅ ԻՇԵԱՆ ԽԱՆԾԻ-ՀԱՆԵԱՆԻ մահուան քառասունեան առիթով, հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Կիրակի, 24 Մայիս 2026-ին, Էշրեֆիէի Յայ կաթողիկէ Ս. Անտանի եկեղեցոյ մէջ (Յայ կաթողիկէ պատրիարքարան, Ժաթաւուի), առաւօտեան ժամը 10:30-ին, յաւարտ Ս. Պատարագի: